

PROSO – SORTA SONČEK

SLOVENSKA
AVTOHTONA SORTA

Na Kmetijskem inštitutu Slovenije smo ponosni na avtohtono sorto navadnega prosa (*Panicum miliaceum* L.) z imenom Sonček. Izvorni material slovenske sorte prosa Sonček so populacije prosa, ki so se v preteklosti pridelovale na širšem območju Gorenjske. Populacije s širšo genetsko strukturo so običajno bolj prilagojene na manj ugodne rastne razmere (hladnejše, vlažne razmere, suše, manj intenzivno gnojenje ...) in so bolj odporne proti boleznim in škodljivcem.

Vpis v Sortno listo

V izvornem posevku populacije gorenjskega prosa je bila na takratnem Centru za razvoj kmetijstva in podeželja Jable (ki se je kasneje pripojil h Kmetijskemu inštitutu Slovenije) narejena pozitivna odbira vizualno najlepših (zdravih, krepkih, nepoškodovanih) srednje zgodnjih rastlin, po žetvi pa so bila odbrana najdebelejša

semena. To seme je bilo zasnova za sorto Sonček. V postopku vpisa v sortno listo, ki se je začel v letu 2003, je bilo ugotovljeno, da se razlikuje od drugih sort. Odločba o vpisu ohranjevalne sorte prosa Sonček v sortno listo Republike Slovenije je bila izdana leta 2005. Vzdrževalec sorte je bil takratni Center za razvoj kmetijstva in podeželja Jable, z odločbo od 2013 dalje pa je Kmetijski inštitut Slovenije.

Lastnosti

Rastlina navadnega prosa sorte Sonček je srednje visoka (v povprečnih razmerah okoli 80 cm), svetlejšje zelene barve, lat je dolg in upognjen. Zrnje je svetlo rjavo do rumenorjavo, srednje debeline, se dobro lušči in je primerno za izdelavo kaše. Zrnje dozoreva neenakomerno glede na položaj v latu.

Pridelava

Proso Sonček dobro prenaša suha poletja. Lahko ga pridelujemo kot glavni posevek ali kot strniščni posevek. Kot glavni posevek ga sejemo, ko ni več nevarnosti pozebe (v maju). Bolj ekonomična je pridelava prosa kot strniščni (naknadni) posevek, ki ga sejemo čim prej po spravi glavnega posevka (ječmen, pšenica itd.), do 15. julija, kasnejše setve dajo precej nižji pridelek. Rastna doba prosa je okoli 100 dni. Žanjemo ga, ko je večji del leta svetlo rjav, od konca avgusta do sredine oktobra, odvisno od časa setve in pogojev med rastno dobo. Običajno je potrebno po žetvi proso posušiti pod 13 % vlage. Pridelek suhega zrnja je do 3.500 kg/ha.

	SETEV	ČAS SETVE	SETVENA NORMA kg/ha
Proso Sonček (<i>Panicum miliaceum</i> L.)	glavni posevek	od sredine maja do sredine junija	25 do 35 kg
	strniščni posevek	od sredine junija do sredine julija	

Uporaba

Zrnje uporabljamo za prehrano (kaša, moka); poznanih je veliko receptov, od tradicionalnih do sodobnih. Zrnje je primerno za krmo domačih živali (predvsem perutnine), prežvekovalce pa lahko krmimo tudi s celimi zelenimi rastlinami.

Mednarodno leto prosa 2023

Generalna skupščina Organizacije Združenih narodov je na pobudo Indije in Nigerije ter s podporo Organizacije Združenih narodov za hrano in kmetijstvo (Food and Agriculture Organization - FAO) letošnje leto razglasila za leto prosa (International Year of Millets - IYM). Skupina kmetijskih rastlin pod angleškim imenom *millets* je precej raznolika in obsega skupino žit z majhnimi semeni, ki rastejo predvsem v semiaridnih, subtropskih in tropskih območjih sveta. Znotraj te skupine je najbolj razširjeno biserno proso (*Pennisetum glaucum* L.), ki je bolj podobno sirku. V zmernem pasu, torej tudi pri nas, je najpomembnejše navadno proso (*Panicum milliaceum* L.), zato tudi leto prosa.

Globalno je pridelava prosastih žit pomembna predvsem v Afriki in Aziji, kjer ekstremne klimatske razmere ter napad škodljivcev in bolezni ne omogočajo uspešnega pridelovanja drugih kmetijskih rastlin.

MEDNARODNO LETO
PROSA
2023

Kot odziv na klimatske spremembe pridelava prosastih žit pridobiva na pomenu tudi širše. V Evropi sta to predvsem sirek in proso.

V Sloveniji je pred uvedbo krompirja in koruze proso predstavljalo eno pomembnejših poljščin za prehrano ljudi in živali. Od drugih prosastih žit so v Sloveniji tradicionalno v manjšem obsegu pridelovali še bar (*Setaria italica* L.), mohar (*Panicum germanicum* L.) in navadni sirek (*Sorghum bicolor* (L.) Moench.). V Sortno listo Republike Slovenije so trenutno vpisane ohranjevalne sorte prosa Sonček, Mura in Drava ter sorti navadnega sirka Gorički in Gribeljski metlar, ki se uporabljata za izdelavo metel.

Kmetijski inštitut Slovenije
Infrastrukturni center
Jablje

Grajska cesta 1
Loka pri Mengšu
1234 Mengeš
T: 01 560 74 00
T: prodaja@kis.si

 facebook.com/kisprodaja/

www.kis.si

Marec 2023
fotografije: Janko Verbič,
arhiv KIS